

Johanna Kurela

## Tekstiviitteiden ja kirjallisuusluettelon laatimisesta

Monen sukututkijan työ vaikeutuu siinä vaiheessa, kun tekeillä olevaan sukukirjaan tai artikkeliin pitää laatia lähteenä käytettyjen kirjojen luettelo. Tietoa on haalittu kokoon pitkän ajan kuluessa eri julkaisuista, mutta tutkimusinnossa on unohdettu kirjoittaa muistiin teoksen nimi ja kirjoittaja. Jälkeenpäin on hyvin työlästä selvittää, mistä jokin yksittäinen kopiokoneella otettu sivu tai muistikirjaan jäljennetty virke on otettu. Voi käydä niinkin, että vuosien kuluessa on kokonaan unohtunut se, että jokin osa omaa sukututkimusta ei perustukaan itse tehtyyn tutkimukseen, vaan on lainattu jonkun toisen työstä.

Sukututkimus on yksi historiantutkimuksen alalajeista. Vaikka ei olisikaan historian-tutkimuksen ammattilainen, pitää silti noudattaa hyvän tieteellisen työn periaatteita. Eräs näistä periaatteista on se, ettei mitään toisten tutkimuksista lainattua tietoa saa esittää omanaan. Lainata saa, mutta on aina selvästi ilmaistava, mistä ajatus, tieto tai suorasanaisten sitaatti on peräisin.

### Miksi lähteet on mainittava?

Hyvä tutkija merkitsee aina kaikki käyttämässä lähteet näkyviin, olivatpa ne kirjoja tai dokumentteja. Johdonmukaiset viittaukset lähde-teoksiin ja asiakirjoihin ovat tieteellisen tutkimuksen perusvaatimuksia. Huolellisesti tehtyinä ne lisäävät tutkimuksen arvoa ja tutkijan luotettavuutta.

Lähteet on merkittävä muistiin aina, vaikka ei milloinkaan aikois julkaista tutkimustansa. Pienimmissäkin, vain lähiomaisille jaetuissa

sukuselvityksissä on mainittava lähteet, joihin tutkimus perustuu. Myös Internetissä julkaitavissa tutkimuksissa on lähteet kerrottava.

Lähdeviitteistä on hyötyä itsellekin, kun muutaman kuukauden tai vuoden tutkimustauon jälkeen palaa jatkamaan keskeneräisen sukuhaaran selvittelyä. Muutamassa hetkessä saa selville, mitä asiakirjoja ja millaista kirjallisuutta on siihen mennessä tullut käytyä läpi.

Lähteiden tarkan merkinnän tarkoituksena on ohjata muut tutkijat alkuperäismateriaalin kimppuun. Niistä he voivat itse varmistua, että tutkimuksessa esitetyt päätelmät ovat oikeita – tai väriä. Kun lähde on merkitty, voi itsekin samalla tavoin toisten tutkimuksista tarkistaa, onko kirjoittaja ymmärtänyt asian oikein ja mitä lähdeoteoksessa oikeastaan sanotaankaan.

Lähdeluettelosta voi lukija arvioida tutkimuksen yleistä tasoa – kaikki lähteethän eivät ole yhtä luotettavia. Varsinkin Internet-lähteisiin on syytä suhtautua varauksellisesti. Internetissä julkaisukynnys on hyvin matala eikä kukaan valvo sinne vietyjen tietojen totuudellisuutta.

Hyvien tutkimusten lähde- ja kirjallisuusviitteet voivat ohjata muut tutkijat uusien lähdesarjojen pariin, mikä puolestaan edistää yleisesti koko sukututkimusharrastuksen tason kohoamista.

Kirjoittajalla on ikuisesti oikeus oman tekstinsä sisältöön. Kukaan ei saa esittää omissa nimissään toisten tutkimusta, kirjoitusta tai osaa niistä, ei edes silloin, kun kyseessä on hyvin vanha teos. Kirjoittajan oikeutta ei pidä sekoittaa tekijänoikeuteen, joka liittyy teoksen myymiseen ja siitä tekijälle tulevaan

korvaukseen. Tekijänoikeudet vanhenevat tekijänoikeuslaissa määrätyn ajan kuluttua. Teksti pysyy kuitenkin aina kirjoittajansa nimissä. Aleksis Kiven teokset säilyvät hänen kirjoittaminaan, vaikka niiden tekijänoikeudet ovat jo aikaa sitten vanhentuneet.

Sukututkijoiden piirissä liikkuu usein moneneen kertaan kopioituja sukututkimuksia, joista ei käy ilmi tekijän nimeä. Tällaisilla anonyymeillä tutkimuksilla on kuitenkin tekijänsä, ja myös niiden kirjoittajan oikeuksia on kunnioitettava. Nimettömiäkään tutkimuksia ei saa esittää omissa nimissään.

## Mitä saa lainata?

Kaikista julkaistuista (painetuista) teoksista saa lainata tietoja pyytämättä lupaa kirjoittajalta. Myös ns. julkaisemattomista teoksista (kuten yliopistojen pro gradu -tutkimuksista) saa lainata tietoa. Jokaisen lainatun tiedon kohdalle on kuitenkin aina merkittävä lähdeviite.

Julkaisemattomien teosten suhteen on oltava varovainen. Kaikkia käsiin kulkeutuneita monistenippuja tai sukututkimusohjelmista printattuja raportteja ei ehkä olekaan tarkoitettu yleiseen käyttöön. Jos tällainen tutkimus löytyy jostakin yleisestä tai sukututkimusseuran kirjastosta, niin se on tarkoitettu julkiseksi; muussa tapauksessa sitä on varmintä pitää yksityisenä. Yksityiseksi tarkoitetusta tekstistä ei saa mitään osaa lainata ilman tekijän lupaa.

Internetin sukututkimukset on tarkoitettu julkisiksi ja niitä voi periaatteessa lainata. Www-sivujen luonteen takia tällaisiin elektronisiin julkaisuihin on hankalaa viitata. Lähteenä voi käyttää vain sellaista materiaalia, joka (periaatteessa) säilyy ikuisesti muuttumattomana. Www-sivut eivät ole luonteeltaan pysyviä, vaan niiden tieto voi muuttua päivittäin, sitä voi tulla lisää, vaihtua tai hävitä kokonaan. Tällaiseen jatkuvasti muuttuvaan ja elävään materiaaliin ei voi viitata sillä tavoin, että 20 vuotta myöhemmin samaa asiaa tutkiva voisi löytää saman lähteen.

Internet-lähdettä voi kuitenkin huoletta käyttää, jos sille on annettu URN-tunnus

(Uniform Resource Name). Tämä tunnus vastaa kirjojen ISBN-tunnusta. Kun verkkojulkaisulla on URN-tunnus, ei sen sisältöä enää voi muuttaa ja tiedonhakuohjelmat löytävät sen aina, vaikka sen www-osoite olisikin vaihtunut.

Lähekirjoista voi lainata ainoastaan kirjoittajan omia ajatuksia ja tutkimustuloksia. Jos kirjoittaja on lainannut jonkun toisen teosta, jota itsekin haluaisi lainata, pitää etsiä tämä alkuperäisteos. Kaikessa tutkimuksessa on pyrittävä käyttämään alkuperäisaineistoa.

## Miten paljon voi lainata?

Nyrkkisääntönä voi pitää sitä, ettei suora, sana sanalta alkuteosta noudattava sitaatti saisi olla paria kolmea virkettä tai yhtä kappaletta pidempi. Tällaiset sitaattit on osoitettava käyttämällä lainausmerkkejä.

Jos referoi alkuteosta omin sanoin ja lyhentäen, voi lainattu alue olla laajempikin. Parhaassa tapauksessa voi kokonaisen tutkimuksen sisällön tiivistää muutama virkkeyseen.

Joka tapauksessa on lähde ilmaistava, ottopa katkelman lähdeteksestä suorana sitaattina tai ajatuslainana.

## Miten lainatut kohdat merkitään?

Kirjasta tai asiakirjasta lainatun katkelman välittömään yhteyteen merkitään lyhyesti ns. tekstiviitteenä lähdeos. Tekstiviitteet ovat hyvin suppeita. Artikkelin tai kirjan loppuun kootaan kirjallisuus- ja lähdeluetteloksi kaikki ne teokset ja asiakirjat, mihin on aiemmin tekstissä viitattu. Siinä esitetään viitetiedot laajemmin tietyn käytännön mukaan.

Eri tieteenaloilla on noudatettu erilaisia viittaustapoja. Seuraavassa esitetty tekstiviitekäytäntö on vuosien kuluessa vakiintunut humanististen alojen tutkimuksessa. Kirjallisuusluettelon laadinnasta on puolestaan tehty kansainvälinen standardi (*Kirjallisuusviitteiden laatimisesta*, nro SFS 5342), jota kaikkien kirjoittajien olisi hyvä noudattaa.

## Tekstiviitteet sulkumerkkien sisällä tai alaviitteenä

Tekstissä lähdekirjaan viitataan vain lyhyesti. Viitteet voidaan esittää kahdella tavalla, joko keskellä tekstiä sulkumerkkien sisällä tai alaviitteenä. On makuasia, kumpaa käytäntöä alkaa noudattaa. Kummassakin systeemissä on etunsa ja haittansa. Valitussa käytännössä on kuitenkin pysyttävä koko artikkelin tai kirjan ajan.

Sulkumerkkisysteemin etuja ja haittoja:

- näkee heti, kenen tutkimukseen viitataan
- voi olla aluksi raskasta lukea
- alaviitteet säästyvät varsinaisten lisähuomautusten merkintää varten

Alaviitesysteemin etuja ja haittoja:

- teksti on lähdeviitteisiin tottumattomalle kevyempää luettavaa
- tekstinkäsittelyohjelmien automaattiset alaviitteet voivat aiheuttaa ongelmia julkaisuja taitettaessa

Kun tekstissä lainataan tietoa jonkun toisen julkaisusta, merkitään sulkeissa tai alaviitteenä lainatusta teoksesta kolme tietoa: **kirjoittajan sukunimi, teoksen painovuosi ja sivu**, jolla siteerattu asia mainitaan, esimerkiksi (*Harjunmaa 1992: 3*) tai (*Rytö 1999: 84–85*). Tämä tekstiviite tulee välittömästi lainatun kohdan yhteyteen.

Jos lähdeosteasta lainataan vain yhdessä virkkeessä, tulee tekstiviite sulkumerkkien sisälle saman virkkeen sisään. Seuraavassa tekstikatkelmassa vain jälkimmäisessä virkkeessä on lainattu lähdeosteasta:

Samalla tavoin kuin Sjöblomin mamma ja pappa elivät sovussa, olivat perheen kotieläimetkin sopuisia. Jasse-koira ja Mauri-kissa söivät samalta kupilta (Maasilta 1997: 25).

Jos lainattu katkelma on useamman virkkeen mittainen, tulee tekstiviite sulkeissa omaksi lauseekseen, joka päättyy pisteeseen.

Olga ja Kalle Sjöblom asuivat Lokomon talossa. Sjöblomin mamma oli eläinrakas ihminen, jolla oli Viinikassa asuessa Jasse-koiran ja Mauri-kissan li-

säksi hevonen ja lehmä. Lehmästä saatiin maitoa, mitä pula-aikaan jaettiin myös muille Lokomon talossa asuville. (Maasilta 1997: 25.)

Jos tekstiä lainataan sana sanalta, käytetään lainausmerkkejä. Myös tällaisessa tapauksessa kerrotaan kenen teoksesta ja miltä sivulta lainaus on peräisin.

Sjöblomin mamma ja pappa pitivät mm. lehmää ja hevosta. "Sjöblomin lehmän ansiosta maitoa saatiin Lokomon talossa elintarvikepulan aikaankin. Hevosta taas ei pidettu työhevosena, vaan mamma valjasti sen kiesien eteen ja joskus jopa ratsasti sillä", kerrotaan Mari Maasilan toimittamassa kirjassa (1997: 25).

Huolellisuus tekstiviitteiden tekemisessä ei ole saivartelua. Systeemi on selkeä ja yksinkertainen, kun sen on ymmärtänyt. Tärkeintä on se, että lukija ymmärtää, mikä on kirjoittajan omaa ajatusta tai tietoa ja mikä on toiselta lainattua.

## Kirjallisuusviiteluettelo julkaisun loppuun

Artikkelin tai kirjan loppuun kootaan kirjallisuusluetteloksi kaikki ne teokset, joihin on aiemmin tekstissä viitattu. Tämä luettelo järjestetään aakkosjärjestykseen yleensä kirjan tekijän sukunimen mukaan. Jos kirjan tekijää ei tiedetä, niin teos aakkostetaan nimensä mukaan.

## Kirjallisuusviitteen pakolliset tiedot

Kirjallisuusviitteessä on pakollisena mainittava tässä järjestyksessä **tekijä, julkaisu-aika, julkaisun nimi, painos, kustannuspaikka, kustantaja ja ISBN-numero**.

Kirjallisuusviitteen tiedot otetaan ensisijaisesti kirjan nimiölehdeltä eli julkaisun alussa olevalta lehdeltä, joka sisältää täydellisimmät tiedot julkaisusta. Jos nimiölehti puuttuu, otetaan tiedot jostakin muualta kirjasta.

Kaikki tiedot otetaan siinä muodossa, jossa ne esiintyvät julkaisussa, kirjoitusvirheineen. Mitään omia tulkintoja tai lyhentelyjä ei



tule tehdä, mutta mahdolliset virheiden korjaukset tai täsmennykset voi lisätä hakasulkeisiin. Esimerkiksi kirjoittajan nimen perään voidaan lisätä sulkeissa tieto hänen tunnetunmasta nimivariantistaan tai nimimerkin oikeasta nimestä: *Judén, Jacob [Jaakko Juteini]* tai *Korppi, Kristian [Mika Waltari]*.

Se, että kirjan viitetiedot otetaan suoraan siinä muodossa mitä ne kirjan nimiölehdellä ovat, johtaa toisinaan standardin näkökulmasta epäjohtonsuuteen. Vanhoissa kirjoissa voi teoksen nimeen sisältyä kirjoittajan tai kustantajan nimi. Esimerkiksi ensimmäisen suomenkielisen kirjan, Mikael Agricolan teoksen *Abckiria*, kustantajatiedot otetaan sellaisenaan suoraan kirjasta: *Tulkittu Suomen Turus mutta paynettu Stocholmisa Amund Lauritzen poijalda Herran syndimen wodesta: MDLIX*.

### Tekijän nimi

Kirjallisuusviitteessä tekijän nimi mainitaan järjestyksessä *sukunimi, etunimi*. Jos kirjalla on useita tekijöitä, merkitään viitteeseen jokainen tai vain ensimmäinen tekijä, jolloin muiden asemesta merkitään esimerkiksi *et al.* (joka on lyhenne latinankielisistä sanoista *et alii*, suomeksi 'ja muut'). Kokoomateoksen toimittaja tai toimittajat mainitaan samalla tavoin kuin tekijät, paitsi että nimen tai nimien jälkeen lisätään (*toim.*).

### Julkaisuaika

Julkaisuaika voidaan merkitä yhteen kustannustietojen kanssa: *kustannuspaikka: kustantaja, vuosi*. Julkaisuaika voidaan merkitä myös heti tekijän nimen jälkeen: *Virtanen, Leea 1994*.

Uusintapainetuista kirjoista mainitaan ainoastaan painovuosi. Ensimmäistä julkaisuaikaa ei mainita. Tarvittaessa se voidaan lisätä hakasulkeisiin: *Erasmus Rotterdamlainen 1961 [1530]*.

Moniosaisesta teoksesta mainitaan vain alku- ja loppuvuosi. Jos osien lukumäärä ei vielä ole täynnä, merkitään alkuvuosi ja ajatusviiva, esim. *1984-*.

### Julkaisun nimi

Julkaisun nimi merkitään siinä muodossa kuin se esiintyy kirjan nimiösvulla (nimeä ei siis oteta kirjan kannesta!). Alaotsikko erotetaan pääotsikosta kaksoispisteellä, minkä jälkeinen osa nimeä kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella, esimerkiksi *Amor, genus & familia: kertomuksia kansanperinteestä tai Punatukkaiset ovat intohimoisia: arjen uskomukset*.

### Painos

Ensimmäistä painosta ei yleensä merkitä, mutta kaikki muut on mainittava. Painostiedot esitetään siinä muodossa kuin ne kirjassa ovat, esimerkiksi: *2. p. tai Näköisp. tai 3., uudistettu painos*.

### Kustannuspaikka ja kustantaja

Kustantajatiedot mainitaan muodossa *kustannuspaikka: kustantaja*.

Kustannuspaikka tarkoittaa kustantajan kotipaikkakuntaa, ei siis sitä paikkakuntaa, missä kirja on painettu. Monet kustantajat käyttävät suurten kirjapainojen palveluja, mutta tätä varsinaisen painotyön tekijää ei kirjallisuusviitetiedoissa mainita.

Vaikka siis Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantaman kirjan *Pohjoismaiden kuvaus v. 1626* painotyön on tehnyt mikkeliäinen Länsi-Savo Oy, niin teoksen julkaisijatietoihin merkitään silti pelkästään *Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*. Jos kirjan kustantajana on kunta, merkitään kustannuspaikka siitä huolimatta, että se käy ilmi kustantajan nimestä: *Artjärvi: Artjärven kunta*.

Tunnetuista, laajalevikkisistä sanoma- ja aikakauslehdistä ei yleensä mainita kustantajaa ja kustannuspaikkaa.

### Standardinumero

Jos julkaisulla on standardinumero – kirjoilla ISBN (International Standard Book Number) ja kausijulkaisuilla ISSN (International Standard Serial Number) – mainitaan se viitetiedoissa kirjaintunnuksineen siinä muodossa kuin se teoksessa on.

Suomessa standardinumerosysteemi otettiin käyttöön vasta vuonna 1972, joten sitä vanhemmissa julkaisuissa ei ole tätä tunnusta. Vuonna 1972 tai sen jälkeen tehdyissä julkai-

suissa tai vanhojen julkaisujen lisä- ja näköispainoksissa on standardinumero.

Suomessa ei yleensä ole ollut tapana merkitä kirjallisuusluetteloon ISBN- ja ISSN-numeroita. Standardinumerotiedosta on kuitenkin suurta hyötyä silloin, kun lukija yrittää saada käsiinsä jonkin harvinaisen, pienipainoksisen julkaisun. Kaikki suomalaiset julkaisut, joilla on standardinumero, löytyvät ainakin Helsingin yliopiston kirjastosta ja niistä kirjastoista, joilla on ns. vapaakappaleoikeus.

ISBN-numeroa ei pidä sekoittaa kirjan kannessa mahdollisesti olevaan viivakooditunnukseen, EAN-numeroon. EAN-numeroa ei milloinkaan mainita kirjallisuusluettelossa. Kirjaston kirjoilla on usein kirjaston itsensä antama identifointinumero, joka löytyy kirjaston omasta viivakoodista. Myöskään tätä numerosarjaa ei tule sekoittaa ISBN-numeroon eikä sitä mainita kirjallisuusluettelossa.

## Muut viitetiedot

Edellä mainitut kirjallisuusviitetiedot ovat pakollisia. Näiden lisäksi kirjan viitteessä voidaan mainita muut tekijät (kuten kääntäjä tai kuvittaja), sivumäärä ja se, mihin sarjaan teos kuuluu. Kirjallisuusviiteissä on pyrittävä yhdenmukaisuuteen. Jos yhdestä kirjasta kertoo nämä lisätiedot, on yhtenäisyyden vuoksi kerrottava ne muistakin julkaisuista.

Muilla viitetiedoilla on samalla tavoin kuin pakollisilla viitetiedoilla oma paikkansa kirjallisuusviiteessä. Järjestyks on seuraava:

**Tekijän sukunimi, tekijän etunimi julkaisu-aika. Teoksen nimi: teoksen alaotsikko. Muut tekijät. Painos. Kustannuspaikka: Kustantaja. Laajuus. (Sarjamerkintö). Huomautukset. Standardinumero.**

Laajuudella tarkoitetaan yleensä teoksen sivumäärää. Esipuheet, jotka usein on numeroitu latinalaisin numeroin, mainitaan erikseen, esimerkiksi *IX, 206 s.* Moniosaisista teoksista ilmoitetaan osien lukumäärä.

Jos teos kuuluu johonkin sarjaan – esimerkiksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas-sarjaan – merkitään sarjatiedot kaari-

sulkeisiin. Pelkkä sarjan nimi ei riitä, vaan myös numero on mainittava.

Huomautuksiin voi lisätä täydentäviä tietoja, kuten esimerkiksi mistä alkuperäinen julkaisu on saatavissa. Tämä on erityisen tärkeä tieto silloin, kun viitataan pienilevikkiseen julkaisuun, vain ulkomailla saatavilla olevaan teokseen tai vaikkapa julkaisemattomaan käsikirjoitukseen.

## Viittaaminen artikkeliin

Kun viitataan artikkeliin, joka on ilmestynyt joko lehdessä tai kokoomateoksessa, tulee kirjallisuusviitteestä hieman edellisestä poikkeava.

Artikkeli aakkostetaan tekijänsä nimen mukaan. Artikkelin kirjoittajan ja artikkelin nimen jälkeen merkitään joko ajatusviivan tai sanan *Julkaisussa:* jälkeen tiedot siitä kirjasta tai lehdestä, missä artikkeli on ilmestynyt. Viitteen loppuun laitetaan sivut, joilla artikkeli esiintyy.

Kirja, jossa artikkeli on ollut, esitetään myös kirjallisuusluettelossa aakkostettuna toimittajan nimen mukaan. Sama teos esiintyy siis kirjallisuusluettelossa kahdesti: koko teoksen toimittajan sekä artikkelin kirjoittajan nimen mukaan.

## Mistä apua, jos kirjallisuusluettelosta puuttuu tietoja?

Kirjastojen aineistotietokantoihin on tallennettu kaikki kirjallisuusluettelossa tarvittavat tiedot. Puuttuvia ISBN-numeroita tai muita pikutietoja voi hyvin tarkistaa niistä.

Kirjastojen henkilökunnalta kannattaa pyytää apua silloin, kun kirjallisuusluettelon laadinnassa tulee eteen erikoisempia ongelmia.

Standardin *Kirjallisuusviitteiden laatimisesta* (nro SFS 5342) voi tilata Suomen Standardisoimisliitosta.

## Esimerkkejä kirjallisuusviitteistä

Erasmus Roterodamus [Erasmus Rotterdamlainen] 1961 [1530, suomennos vuodelta 1670]. Cullainen Kiria Nuorucaisten Tapain Sijwollisudest. Helmer Winter Suomen Turussa vuonna 1961.

Fortelius, Walter 1999. Kaksituhatta vuotta yksisarvisia. – Tieteessä tapahtuu, nro 6, 1999, s. 35–42. ISSN 0781-7916.

Friedell, Egon 1996. Uuden ajan kulttuurihistoria. 8. p. Helsinki: WSOY. 3 osaa. ISBN 951-0-15776-7.

Itkonen, T. I. 1990 [1913]. Koltan-Lapissa kevättälvella 1913. – Matkoja vanhassa Suomessa: matkakuvauksia Elias Lönnrotista Urho Kekkoseen. Toim. Erno Paasilinna. Helsinki: Otava. S. 208–220. ISBN 951-1-10077-7.

Kankaanpää, Matti J. 1999. Sukututkimuksen määritelmä. – Genos nro 2, 1999, s. 123–126. ISSN 0016-6898.

Maasilta, Mari (toim.) 1997. Viinikka – Nekala: pula-aikaa ja puutaloja. Tampere: Tampereen kaupungin kouluvirasto et al. ISBN 951-609-040-0.

Melander, Toini 1941. Suomalaista tilapäärinoutta Ruotsin vallan ajalta. II. Julkaissut ja johdannolla varustanut Toini Melander. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nieminen, Päivi 1996. Koivu on lehdessä: Helsingin Sanomien jääkiekkovitseistä. Helsinki: Helsingin yliopisto. Sivulaudatututkielma. Säilytteillä Helsingin yliopiston folkloristiikan laitoksella.

Nuottajärvi, Pekka 1999. Sukututkimusseura Kustaan Messuilla: herrasväkeäkin tuli käymään. – Orpana (Tampereen seudun sukututkimusseura ry:n julkaisu) nro 2, 1999, s. 12–13. ISSN 0359-128X.

Onnela, Samuli – Peltola, Vuokko – Sala, Kaarina 1991. Koti- ja kotiseutuarkiston opas.

Helsinki: Suomen kotiseutuliitto, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 951-717-599-X.

Paasilinna, Erno (toim.) 1990. Matkoja vanhassa Suomessa: matkakuvauksia Elias Lönnrotista Urho Kekkoseen. Helsinki: Otava. ISBN 951-1-10077-7.

Perinnetieteen terminologia. 1984. Uudistettu painos. Helsinki: Helsingin yliopiston Kansanrunoustieteen laitos. (Helsingin yliopiston Kansanrunoustieteen laitoksen toimitte 1). ISBN 951-45-3448-7.

Simonsuuri, Lauri (toim.) 1984. Kotiseudun tarinoita. Kuvittanut Veikko Vionoja. Toinen painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 951-717-345-8.

Stjerncreutz, Albin 1982 [1863]. Suomalainen Meri-sanakirja, kirjoittanut Albin Stjerncreutz, Överstiluutnantti ja Ritari. 2. p. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 951-717-286-9.

Vasara, Raimo 1998. Mouhijärveläisiä vihittyjä 1839–1899. [Tampere: Raimo Vasara.] Omakustannejulkaisu, säilytteillä mm. Tampereen seudun sukututkimusseura ry:n kirjastossa.

Virtanen, Leea 1994. Punatukkaiset ovat intohimoisia: arjen uskomukset. Porvoo–Helsinki–Juva: Werner Söderström osakeyhtiö. ISBN 951-0-19219-8.